

Hvem er de danske hjemmeundervisere?

En analyse af undersøgelsen fra 2021

Baseret på spørgeskemaundersøgelse blandt 276 danske hjemmeundervisende familier, juni-juli 2021

Indledning

Denne rapport præsenterer en analyse af en undersøgelse blandt danske hjemmeundervisende familier. Data er indsamlet gennem et spørgeskema med besvarelser fra 276 familier i sommeren 2021. Rapporten tegner et billede af, hvem de danske hjemmeundervisere er, deres bevæggrunde, undervisningsmetoder og hvordan deres hverdag ser ud.

Danske familier har en grundlovssikret ret til at hjemmeundervise deres børn. Undersøgelsen giver et indblik i den voksende gruppe familier, der har valgt en alternativ uddannelsesvej for deres børn.

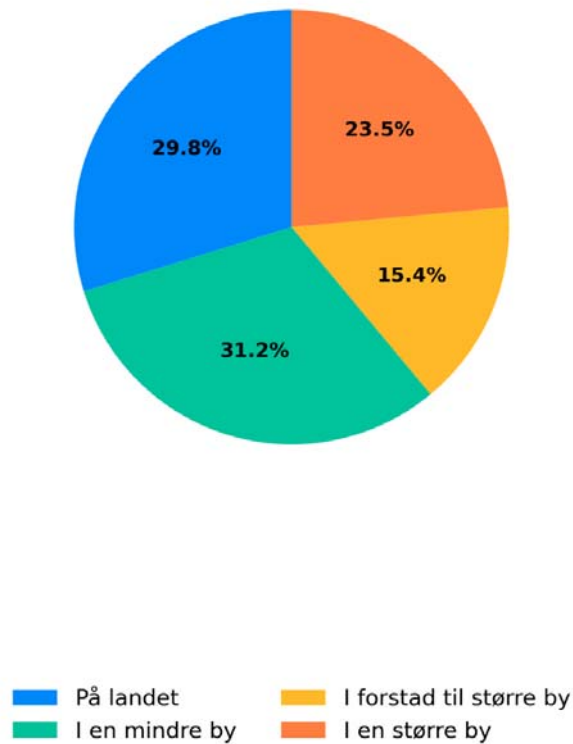
1. Demografi

Undersøgelsen viser, at hjemmeundervisende familier findes i hele Danmark og repræsenterer et bredt spektrum af samfundet med hensyn til geografisk placering, uddannelsesbaggrund og indkomstniveau. Der er dog nogle interessante mønstre, som tegner et billede af, hvem disse familier typisk er.

Geografisk fordeling

Hjemmeundervisende familier er fordelt over hele Danmark med en svag overvægt i landområder og mindre byer.

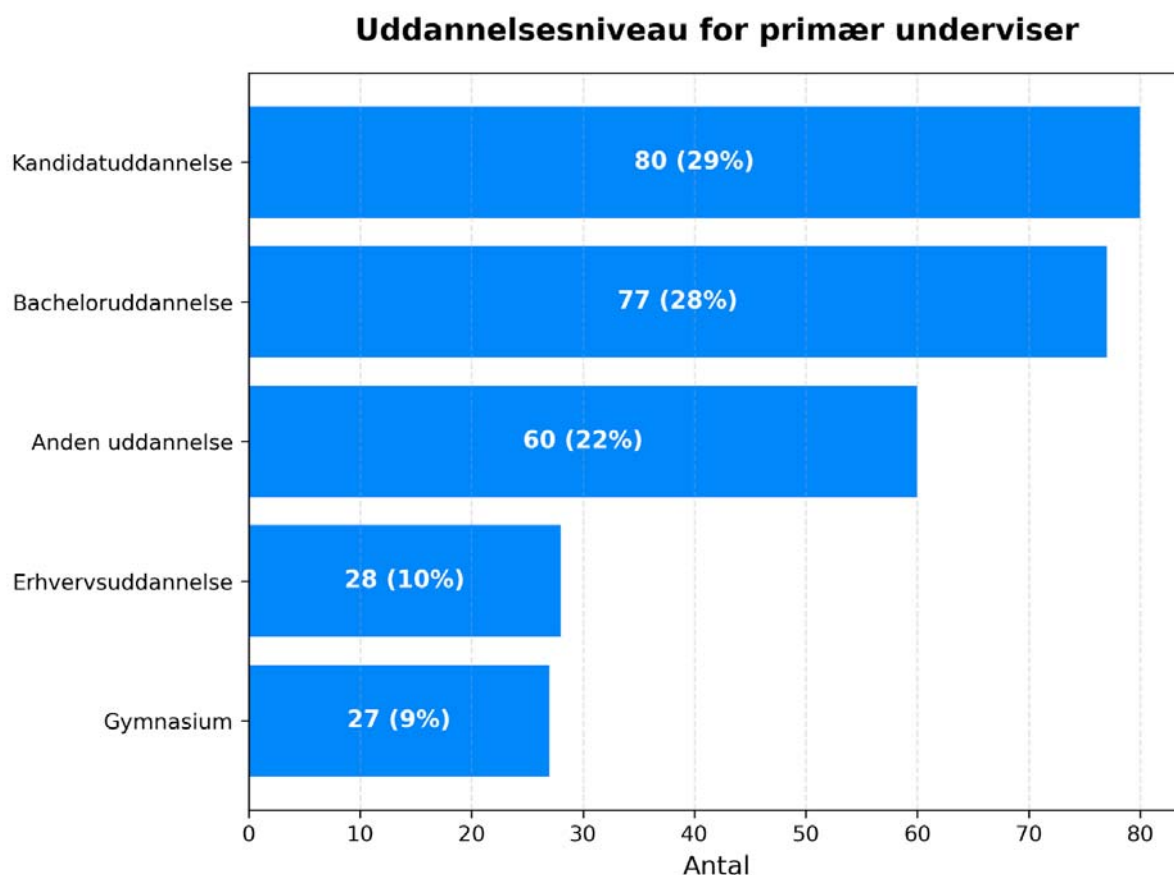
Geografisk fordeling

Denne fordeling kunne antyde, at livet i mindre bysamfund og på landet giver bedre muligheder for at praktisere hjemmeundervisning, måske på grund af mere plads, tættere kontakt til naturen eller stærkere lokale fællesskaber.

Uddannelsesniveau for primær underviser

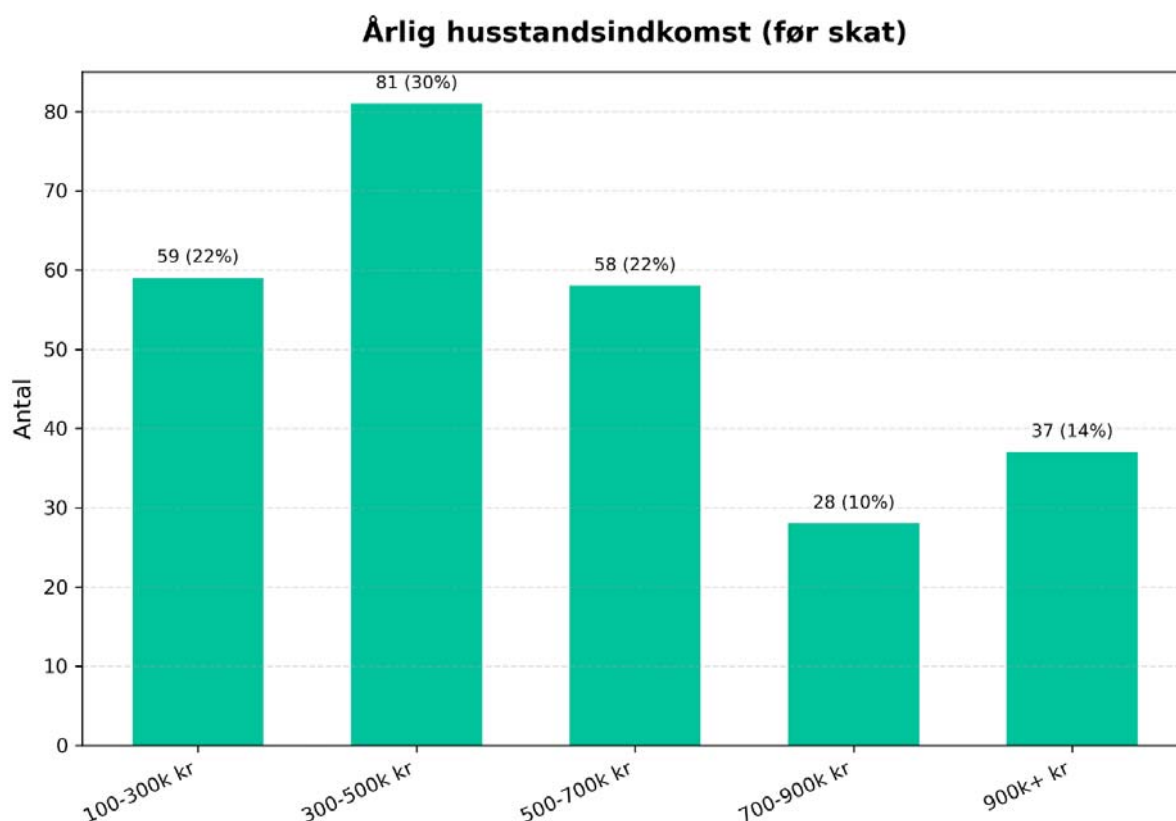
Et bemærkelsesværdigt fund er det høje uddannelsesniveau blandt de primære undervisere i hjemmet.

Over halvdelen af de primære undervisere (57%) har en videregående uddannelse på bachelor- eller kandidatniveau, hvilket er betydeligt højere end gennemsnittet i den danske befolkning. Dette høje uddannelsesniveau kan indikere, at valget om hjemmeundervisning ofte er et velinformeret og reflekteret valg, truffet af forældre med en stærk akademisk baggrund og tillid til egne evner til at støtte deres børns læring.

Indkomstfordeling

De fleste hjemmeundervisende familier har en mellemindkomst.

De fleste hjemmeundervisende familier har en mellemindkomst, hvor 31% tjener mellem 300.000-500.000 kr. årligt før skat.

Indkomstfordelingen viser, at hjemmeundervisning praktiseres på tværs af forskellige økonomiske forhold, selvom der er en vis koncentration i mellemindkomst-grupperne. Denne fordeling afspejler, at hjemmeundervisning ikke nødvendigvis er forbeholdt de mest velstående familier, men er en mulighed, der vælges af familier med forskellige økonomiske forudsætninger.

Familiestruktur

I gennemsnit hjemmeunderviser hver familie 1,54 børn. Det er interessant at bemærke fordelingen:

- I 35,3% af familierne hjemmeundervises alle børn
- I 64,7% af familierne hjemmeundervises kun nogle af børnene

De mest almindelige familiekonstellationer:

Familiestruktur

I gennemsnit hjemmeunderviser hver familie 1,54 børn

- I 35,3% af familierne hjemmeundervises alle børn
- I 64,7% af familierne hjemmeundervises kun nogle af børnene

De mest almindelige familiekonstellationer:

- 2 børn i alt, 1 hjemmeundervist: 80 familier
- 2 børn i alt, 2 hjemmeunderviste: 42 familier
- 1 barn i alt, 1 hjemmeundervist: 40 familier
- 3 børn i alt, 1 hjemmeundervist: 37 familier
- 3 børn i alt, 2 hjemmeunderviste: 23 familier

At næsten to tredjedele af familierne har nogle børn i traditionel skole, mens andre hjemmeundervises, tyder på, at familierne ofte tilpasser uddannelsesvalget til det enkelte barns behov og præferencer.

2. Årsager og metoder

Forældrenes motivation for at vælge hjemmeundervisning og de anvendte undervisningsmetoder giver et dybt indblik i de pædagogiske og ideologiske overvejelser, der ligger bag dette valg. Undersøgelsen viser en mangfoldighed af årsager og tilgange, men også nogle klare mønstre.

Primære årsager til hjemmeundervisning

Respondenter kunne vælge flere svar, så procenterne summerer til mere end 100%.

Årsag	Antal svar
Modstand mod test/karakterkultur og præstationskultur	149
Oplevelse af at skolen præger børnene i uønsket retning	130
Ideologiske årsager relateret til tilknytning	121
Mistrivsel i tidligere skoleforløb	79
Generelt lavt fagligt niveau i skolesystemet	63
Særlige behov/diagnoser (autisme, ADHD, mv.)	49
Særligt begavede børn der ikke trives i skolemiljøet	48

De tre mest udbredte årsager afspejler en fundamental kritik af det traditionelle skolesystem og dets pædagogiske tilgang. Uddybende kommentarer fra respondenterne viser, at mange forældre ønsker:

- Mere frihed og fleksibilitet i barnets hverdag
- Tid sammen som familie
- Mulighed for at respektere barnets individuelle læringstempo
- Plads til barnets naturlige nysgerrighed og interesse
- Færre stressbelastninger og bedre trivsel

Mange familier nævner en kombination af flere årsager, og for nogle startede hjemmeundervisningen med mistrivsel i skolen, hvorefter de opdagede andre fordele ved hjemmeundervisning.

Undervisningsmetoder

Hjemmeundervisende familier anvender en række forskellige tilgange til undervisning.

Undervisningsmetode	Antal	Procent
Interessebaseret undervisning	94	34%
Unschooling	57	21%
Skemalagt/traditionel undervisning	42	15%
Projektbaseret undervisning m/børn	32	12%
Blandede tilgange	51	19%

Undervisningsmetode	Antal	Procent
Total	276	100%

Interessebaseret læring (34%) og unschooling (21%) er de mest populære undervisningsmetoder blandt de danske hjemmeundervisere. Disse tilgange sætter barnets nysgerrighed, motivation og selvstændige læreprocesser i centrum.

Kun 15% af familierne praktiserer skemalagt/traditionel undervisning, hvilket afspejler, at de fleste hjemmeundervisere ikke blot flytter "skolen hjem", men implementerer en fundamentalt anderledes pædagogisk tilgang.

Mange forældre kombinerer forskellige metoder og tilpasser undervisningen til det enkelte barns behov og interesser.

Varighed af hjemmeundervisning

De fleste respondenter er relativt nye i hjemmeundervisningsverdenen.

Varighed	Antal	Procent
0-1 år	106	39%
1-2 år	86	31%
2-3 år	44	16%
3-4 år	13	5%
4+ år	21	8%
Total	270	100%

Et bemærkelsesværdigt fund er, at 70% af familierne har hjemmeundervist i mindre end 2 år (målt i 2021), hvilket tyder på en markant stigning i antallet af hjemmeundervisende familier i de senere år.

Denne tendens kan delvist være påvirket af covid-19-pandemien, som tvang mange familier til at afprøve hjemmeundervisning under nedlukningerne, men data indikerer også en generel stigende interesse for alternative uddannelsesformer.

Kun 8% af familierne har hjemmeundervist i mere end 4 år, hvilket understreger, at hjemmeundervisning som et bevidst pædagogisk valg er et relativt nyt fænomen i Danmark.

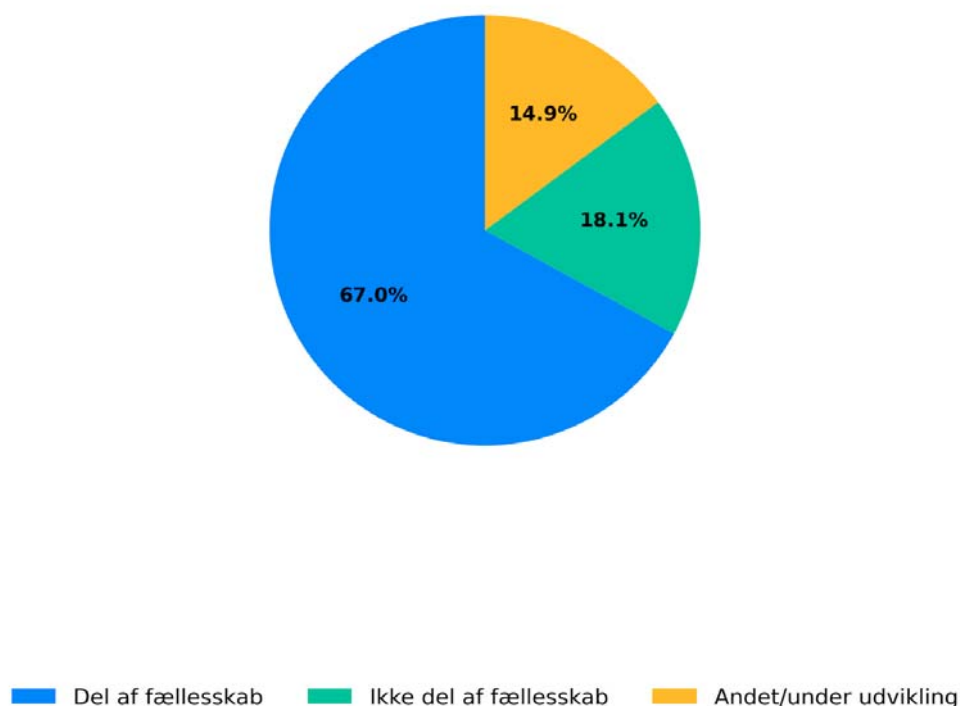
3. Fællesskab og aktiviteter

Et almindeligt spørgsmål om hjemmeundervisning vedrører børnenes sociale liv og adgang til kulturelle aktiviteter. Undersøgelsen giver et nuanceret billede af, hvordan hjemmeundervisende familier strukturerer deres sociale og kulturelle deltagelse.

Deltagelse i hjemmeundervisningsfællesskaber

De fleste hjemmeundervisende familier er del af eller søger et fællesskab med andre hjemmeundervisere.

Deltagelse i hjemmeundervisningsfællesskaber

67% af familierne deltager i hjemmeundervisningsfællesskaber, hvilket understreger betydningen af sociale netværk.

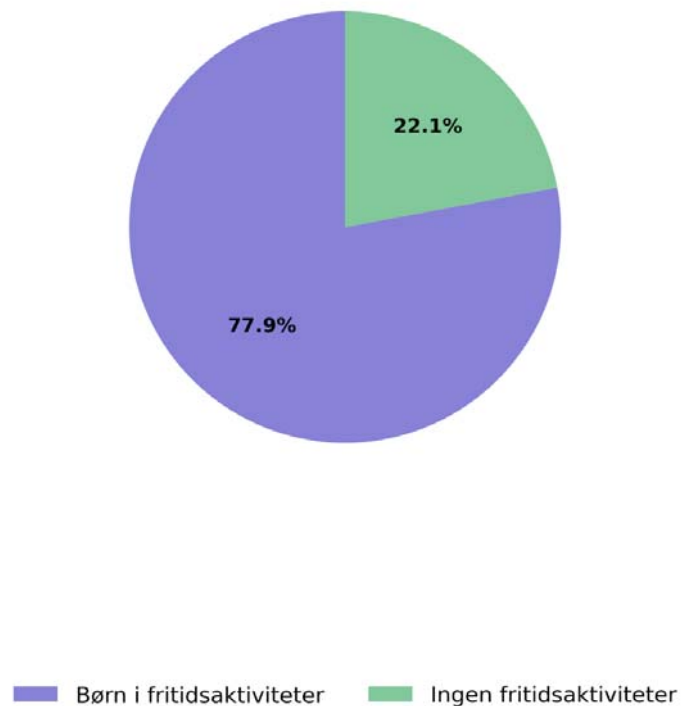
67% af familierne er del af et hjemmeundervisningsfællesskab, hvor børnene mødes regelmæssigt med andre hjemmeunderviste børn for at lære, lege og socialisere. Yderligere 15% er under udvikling eller har andre former for tilknytning til hjemmeundervisningsmiljøet.

Dette høje niveau af fællesskabsdeltagelse modvirker myten om, at hjemmeunderviste børn er socialt isolerede, og viser, at de fleste hjemmeundervisende familier prioriterer sociale relationer med ligesindede højt.

Fritidsaktiviteter

Langt de fleste hjemmeunderviste børn deltager i organiserede fritidsaktiviteter.

Fritidsaktiviteter

78% af de hjemmeunderviste børn deltager i fritidsaktiviteter som sport, spejder, musik og andre kreative aktiviteter.

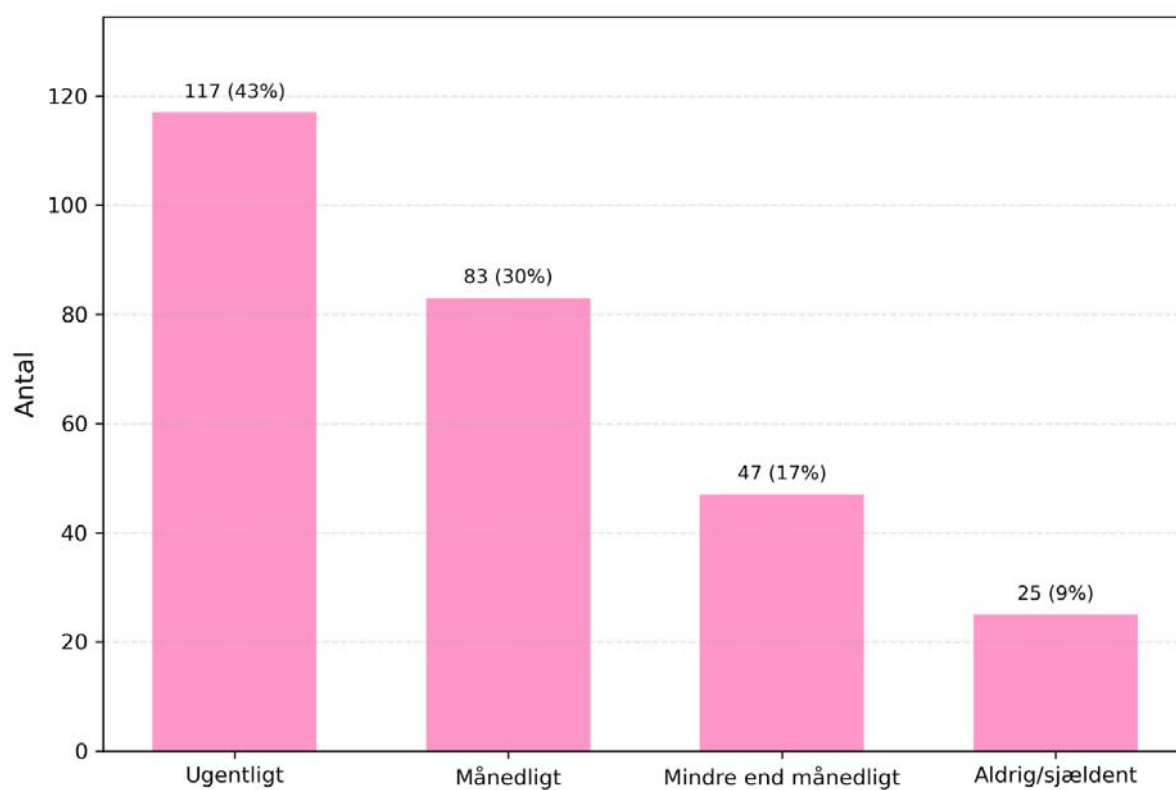
78% af de hjemmeunderviste børn deltager i organiserede fritidsaktiviteter som sport, spejder, musik og andre kreative aktiviteter. Dette viser, at hjemmeunderviste børn i høj grad er integreret i det bredere lokalsamfund gennem deltagelse i almindelige fritidsaktiviteter.

Denne høje deltagelsesgrad i fritidsaktiviteter giver børnene mulighed for at danne relationer med jævnaldrende fra forskellige baggrunde og udvikle sociale kompetencer i forskellige sammenhænge uden for hjemmet.

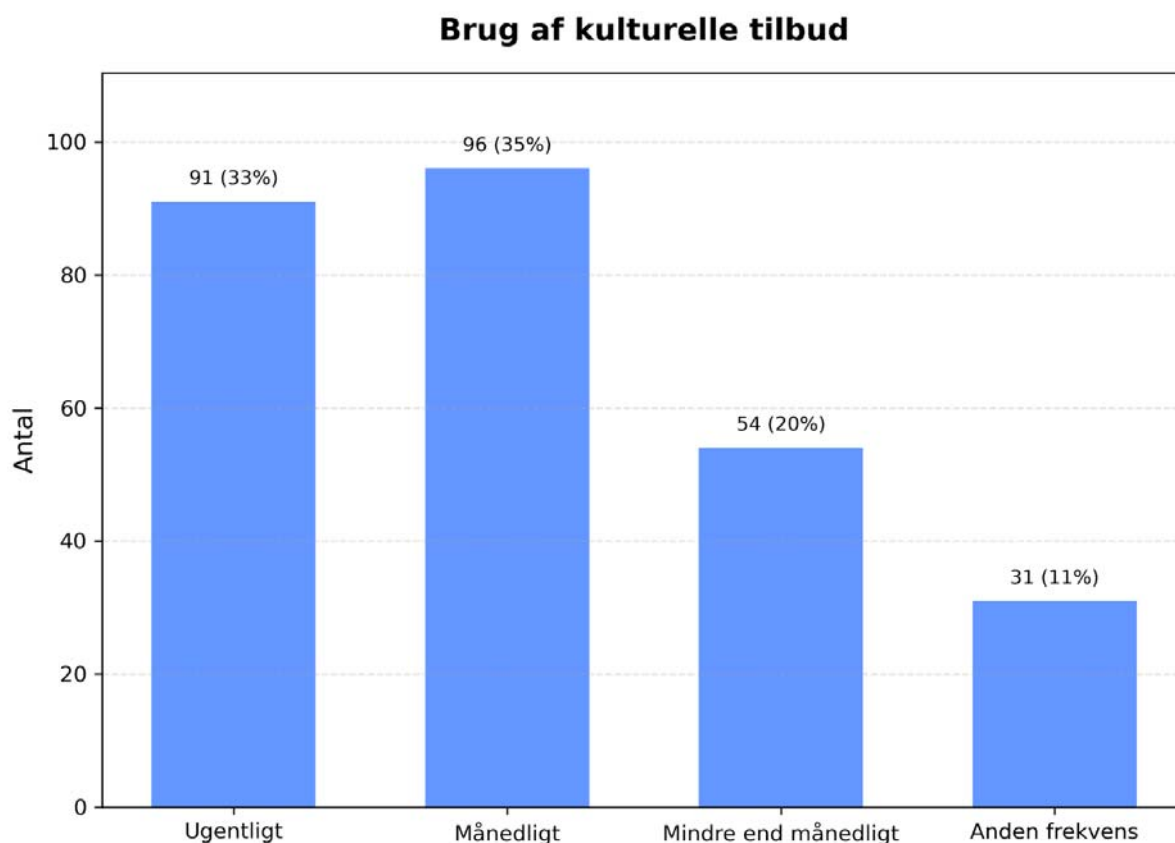
Brug af bibliotek og kulturelle tilbud

Hjemmeundervisende familier er flittige brugere af biblioteker og kulturelle tilbud.

Biblioteksbrug

73% af familierne bruger biblioteket månedligt eller oftere, hvilket viser en høj grad af engagement i læsekultur.

68% af familierne benytter kulturelle tilbud som museer, zoo og teatre månedligt eller oftere.

73% af familierne besøger biblioteket månedligt eller oftere, og 68% af familierne benytter kulturelle tilbud som museer, zoo, teatre og lignende månedligt eller oftere.

Den hyppige brug af biblioteker afspejler en stærk læsekultur og et fokus på at give børnene adgang til mangfoldige videnkilder og læseoplevelser, som er særligt vigtigt, når læringen primært foregår uden for skolesystemet.

Den høje brug af kulturelle tilbud viser, at hjemmeundervisende familier ofte bruger samfundets kulturelle ressourcer aktivt som en del af deres læringsaktiviteter, og at børnene i høj grad har adgang til kulturelle og dannelsesmæssige oplevelser.

Flere respondenter nævner, at covid-19-restriktioner har påvirket deres brug af kulturelle tilbud i perioden, hvor undersøgelsen blev gennemført.

4. Tilsyn og dokumentation

Ifølge dansk lovgivning skal der føres tilsyn med hjemmeundervisning for at sikre, at børnene får en undervisning, der "står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen". Undersøgelsen giver indblik i, hvordan dette tilsyn fungerer i praksis.

Tilsynsførende

Tilsynsførende	Antal	Procent
Skolelederen på den nærmeste folkeskole	85	31%
En medarbejder i kommunen	73	27%
Ikke haft tilsyn endnu/ved ikke	107	39%
Andet	11	4%
Total	276	100%

En betydelig andel (39%) af respondenterne har ikke haft tilsyn endnu eller ved ikke, hvem deres tilsynsførende er. Dette kan delvist forklares ved, at mange familier er nye i hjemmeundervisningsverdenen. For de familier, der har haft tilsyn, er det oftest skolelederen på den nærmeste folkeskole (31%) eller en medarbejder i kommunen (27%), der fører tilsyn.

Dokumentation

De fleste hjemmeundervisere dokumenterer deres undervisning løbende.

Dokumentationsform	Antal	Procent
Fører logbog over aktiviteter og læringsprocesser	168	61%
Dokumenterer ikke	95	34%
Anden form for dokumentation	13	5%
Total	276	100%

61% af familierne fører logbog over aktiviteter og læringsprocesser, hvilket kan være et værdifuldt redskab både for familiernes egen refleksion og i forbindelse med tilsyn.

5. Hovedkonklusioner

Baseret på undersøgelsen blandt 276 danske hjemmeundervisende familier kan følgende hovedkonklusioner drages:

Demografisk diversitet

Hjemmeundervisende familier findes i hele Danmark, men med en tydelig geografisk fordeling hvor samlet 61% bor i enten landområder (30%) eller mindre byer (31%). Kun 24% bor i større byer, hvilket er en lavere andel end befolkningsgennemsnittet. Dette geografiske mønster kan skyldes flere faktorer: bedre plads til læringsaktiviteter i landområder, tættere kontakt til naturen som læringsmiljø, og muligvis et stærkere fællesskab i mindre lokalsamfund. Familiernes boligtyper og indkomstniveauer varierer, hvilket indikerer, at hjemmeundervisning ikke er begrænset til en bestemt socioøkonomisk gruppe, men praktiseres på tværs af forskellige samfundslag.

Højt uddannelsesniveau

Det er bemærkelsesværdigt, at 57% af de primære undervisere har en videregående uddannelse på bachelor- eller kandidatniveau, hvilket er markant højere end befolkningsgennemsnittet. Yderligere data viser, at 29% har en kandidatuddannelse, 28% har en bacheloruddannelse, mens kun 10% har en erhvervsuddannelse som højeste uddannelsesniveau. Dette høje uddannelsesniveau kan have flere implikationer: For det første indikerer det, at valget om hjemmeundervisning ofte træffes af forældre med stærke akademiske baggrunde, som muligvis er mere fortrolige med at tilrettelægge og gennemføre undervisning. For det andet kan det afspejle, at disse forældre har et bevidst, reflekteret og kritisk forhold til det etablerede uddannelsessystem baseret på deres egne erfaringer med og indsigt i højere uddannelse.

Ideologisk og pædagogisk motivation

De tre hyppigste årsager til at vælge hjemmeundervisning er stærkt værdimæssigt forankrede: 54% angiver modstand mod test- og præstationskultur, 47% oplever at skolen præger børnene i en uønsket retning, og 44% nævner ideologiske årsager relateret til tilknytning. Dette afspejler en grundlæggende utilfredshed med det traditionelle skolesystems værdier og pædagogiske tilgange. Fra uddybende kommentarer i datasættet fremgår det, at mange forældre ønsker en mere holistisk tilgang til barnets udvikling, hvor læring sker i overensstemmelse med barnets egne interesser, nysgerrighed og udviklingstempo. En mindre andel (29%) nævner konkret mistrivsel i tidligere skoleforløb, hvilket indikerer, at valget om hjemmeundervisning for mange er et positivt tilvalg snarere end en nødløsning på et akut problem.

Alternative læringsmetoder

Data viser en markant præference for alternative læringsmetoder, der adskiller sig fundamentalt fra den traditionelle klasseundervisning. 34% praktiserer primært interessebaseret læring, hvor barnets egne interesser styrer læringsindholdet, og 21%

praktiserer unschooling, hvor læring integreres i hverdagslivet uden formel struktur. Kun 15% følger en skemalagt/traditionel undervisningsform. Dette afspejler, at hjemmeundervisende familier typisk ikke blot "flytter skolen hjem", men implementerer en fundamentalt anderledes pædagogisk tilgang. Det er værd at bemærke, at 18% anvender blandede tilgange, hvilket indikerer en pragmatisk og fleksibel indstilling til undervisningsmetoder, der kan tilpasses det enkelte barns behov. Fra kommentarer i datasættet fremgår det, at mange familier lægger vægt på at understøtte barnets naturlige læringsprocesser og skabe rum for fordybelse og kreativitet.

Stærkt socialt engagement

Undersøgelsen modgår den udbredte forestilling om, at hjemmeunderviste børn bliver socialt isolerede. 67% af familierne er aktivt del af et hjemmeundervisningsfællesskab, hvor børnene mødes regelmæssigt med andre hjemmeunderviste børn. En markant andel på 78% af børnene deltager i organiserede fritidsaktiviteter som sport, spejder og musik, hvilket integrerer dem i det bredere lokalsamfund. Derudover viser data en høj kulturel aktivitet: 73% besøger biblioteket månedligt eller oftere, og 68% benytter kulturelle tilbud som museer og teatre månedligt eller oftere. Dette niveau af social og kulturel deltagelse overstiger sandsynligvis gennemsnittet for skolebørn og indikerer, at hjemmeundervisende familier prioriterer både sociale relationer og kulturel dannelse højt. Fra fritetekstkommentarer i datasættet fremgår det, at flere familier fremhæver værdien af sociale relationer på tværs af aldersgrupper, som er mindre tilgængelige i det aldersopdelte skolesystem.

Voksende fænomen

Et af de mest slående fund er, at 70% af familierne har hjemmeundervist i mindre end 2 år på undersøgelsestidspunktet (2021). Specifikt har 39% hjemmeundervist i 0-1 år, og 32% i 1-2 år. Kun 8% har mere end 4 års erfaring med hjemmeundervisning. Dette indikerer en markant vækst i fænomenet i de seneste år. Selvom Covid-19-pandemien kan have accelereret denne tendens, idet nogle familier blev introduceret til hjemmeundervisning under skolelukninger, tyder datastøttet evidens på, at en bredere interesse for alternative uddannelsesformer var under udvikling allerede før pandemien. Fra supplerende kommentarer i datasættet fremgår det, at flere familier beskriver en gradvis erkendelse af, at traditionel skolegang ikke imødekom deres børns behov, og at de gennem informationssøgning og netværk opdagede hjemmeundervisning som en mulig vej.

Familiestruktur og tilpasning af uddannelsesvalg

En interessant nuance fra datamaterialet er, at i 64,7% af familierne hjemmeundervises kun nogle af børnene, mens andre går i traditionel skole. Gennemsnitligt hjemmeunderviser hver familie 1,54 børn. Dette afspejler en bemærkelsesværdig differentieret tilgang, hvor uddannelsesvalget tilpasses det enkelte barns behov, interesser og præferencer, snarere end en "one-size-fits-all"-løsning. Den hyppigste konstellation er familier med 2 børn, hvor 1 barn hjemmeundervises (80 familier), hvilket indikerer, at forældrene nøje vurderer, hvilket uddannelsesmiljø der er bedst for hvert enkelt barn.

Tilsyn og dokumentationspraksis

Data viser, at 61% af familierne fører logbog over aktiviteter og læringsprocesser, hvilket afspejler en seriøs tilgang til at dokumentere børnenes læring. Samtidig har 39% af respondenterne ikke haft tilsyn endnu eller ved ikke, hvem deres tilsynsførende er, hvilket delvist kan forklares ved, at mange er nye i hjemmeundervisningsverdenen. For de familier, der har haft tilsyn, er det oftest skolelederen på den nærmeste folkeskole (31%) eller en kommunal medarbejder (27%), der fører tilsyn. Dette tyder på en varieret praksis for tilsyn på tværs af kommuner, hvilket kan påvirke hjemmeundervisernes oplevelse af og forhold til myndighederne.

Disse udvidede hovedkonklusioner tegner et nuanceret billede af hjemmeundervisning i Danmark som et bevidst pædagogisk og ideologisk valg, truffet af primært højtuddannede familier, der søger en alternativ uddannelsesvej med fokus på barnets individuelle behov, interesser og læringstempo. Det er et fænomen præget af stærkt socialt engagement, fleksibilitet og en kritisk, reflekteret tilgang til traditionelle uddannelsesformer, og som synes at være i betydelig vækst i det danske samfund.

